

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/40730,Karol-Sacewicz-Kilka-uwag-o-podporzadkowaniu-KPRPKPP-Kominternowi-i-ZSRS.html>
03.03.2026, 18:55

Karol Sacewicz: Kilka uwag o podporządkowaniu KPRP/KPP Kominternowi i ZSRS

KPRP/KPP nie były „normalnymi” partiami. Pod wieloma względami stanowiły w polskiej przestrzeni politycznej twory wielce oryginalne. Z czego wynikać miała rzeczona oryginalność? Odpowiedź jest bardzo prosta – jako jedyne formacje polityczne funkcjonujące na ziemiach II Rzeczypospolitej były oficjalnymi sekcjami III Międzynarodówki Komunistycznej – Kominternu. Ten zaś fakt generował bardzo wiele skutków, w sposób istotny warunkujących rzeczywisty stosunek „polskich” komunistów do państwa polskiego, jego obywateli, a przede wszystkim do jego niepodległego i suwerennego bytu.

III Międzynarodówka Komunistyczna, założona przez bolszewików w 1919 r., stanowiła oficjalną centralę decyzyjną, organizacyjną, finansową i ideową dla ruchu komunistycznego całego świata. Powołana do życia przez bolszewickich włodarzy Kremla, była przez cały okres swego formalnego istnienia, tj. do 15 maja 1943 r., instrumentem sowieckiej polityki zagranicznej. Instrumentem, za pomocą którego kierownictwo RKP(b), a następnie WKP(b), poprzez destabilizowanie sytuacji polityczno-gospodarczej i społecznej w innych państwach, dążyło do wywołania w nich rewolucji klasowej, a następnie urzeczywistnienia idei dyktatury proletariatu i zaprowadzenie komunizmu. Rewolucja ta miała mieć charakter krwawej wojny domowej, w której – jak pisał N. Bucharin – gwałt dokonany na burżuazji będzie gwałtem uświęconym.

Porewolucyjna akcja sowiecka była prowadzona na wielu płaszczyznach. Wykorzystywano w niej nie tylko Komintern, ale również inne, sektorowe międzynarodówki, za pomocą których starano się infiltrować różne dziedziny życia społecznego, gospodarczego i politycznego ówczesnego świata. Do nich należały m.in. Komunistyczna Międzynarodówka Młodzieży (KIM), Komunistyczna Międzynarodówka Kobiet, Międzynarodówka Kooperatyw, Czerwona Międzynarodówka Chłopska (Kriestintern), Czerwona Międzynarodówka Pomocy Rewolucjonistom (MOPR), Czerwona Międzynarodówka Sportowa (Sportintern), Towarzystwo dla Stosunków Kulturalnych z Zachodem (WOKS), Międzynarodówka Pracowników Oświaty, Liga Antykolonialna i Antyimperialistyczna, a także Międzynarodówka Czerwonych Kombatantów.

Realna siła Kominternu opierała się nie tylko na wsparciu ZSRS, ale determinowana była również przez jego krajowe sekcje, tj. funkcjonujące w poszczególnych państwach kompartie. Te, co potwierdzają nie tylko dokumenty, ale i ich wymierna działalność, były organizacyjnym, personalnym i ideologicznym narzędziem wykonawczym poleceń Komitetu Wykonawczego Międzynarodówki Komunistycznej (IKKI), a z racji jego całkowitego podporządkowania władzom państwa sowieckiego, partie te działały według

wytycznych kierowanych z Kremla i *de facto* w imię jego interesów. Dotyczyło to również KPRP/ KPP.

Powstała w grudniu 1918 r. KPRP z każdym kolejnym miesiącem swego istnienia wchodziła w coraz większą zależność od czynników bolszewickich, aż w końcu stała się ich bezwolnym narzędziem. W lipcu 1919 r., a więc w okresie trwania wojny polsko-bolszewickiej KPRP na podstawie decyzji swojego KC wstąpiła do Kominternu. Była przy tym, obok włoskich socjalistów, lewego skrzydła szwedzkich socjaldemokratów, norweskiej i bułgarskiej organizacji socjaldemokratycznej, jedną z pierwszych kompartii w składzie III Międzynarodówki Komunistycznej. Komuniści „polscy”, propagandowo i czynnie angażując się po stronie bolszewickiej, m.in. podczas ofensywy wojsk Tuchaczewskiego na Zachód Europy „po trupie białej Polski”, jednoznacznie opowiedzieli się przeciwko niepodległości Polski, a tym samym związali swój organizacyjny byt ze służbą dla i w imię interesów Moskwy. Czyniono to m.in. pod przykrywką funkcjonowania w ramach Kominternu, którego statut, przyjęty na II Zjeździe w 1920 r., dawał mu ogromne możliwości rzeczywistego kierowania każdą kompartią, tj. swoją sekcją. Czytamy w nim m.in.: „3. Członkiem komunistycznej partii i Międzynarodówki Komunistycznej może być każdy, kto uznaje program i statuty odnośnej partii komunistycznej i Międzynarodówki Komunistycznej, [...] podporządkowuje się wszystkim decyzjom partii i Międzynarodówki Komunistycznej i regularnie płaci składki członkowskie”, jak również „5. Komunistyczna Międzynarodówka i jej sekcje oparte są na zasadach centralizmu demokratycznego, którego istotę stanowią [...] obowiązkowość decyzji wyższych ciał partyjnych dla niższych, surowa dyscyplina partyjna i bezzwłoczne wypełnianie uchwał Międzynarodówki Komunistycznej, jej organów oraz kierowniczych instancji partyjnych”. Statut – w punktach 13 i 14 – podkreślał, że „Uchwały KW MK są obowiązujące dla wszystkich sekcji Międzynarodówki Komunistycznej i powinny być niezwłocznie wprowadzane w życie”, jak również, że „Centralne Komitety oddzielnych sekcji Międzynarodówki Komunistycznej są odpowiedzialne przed swoimi zjazdami oraz przed KW MK. Ten ma prawo uchylać i zmieniać decyzje zarówno zjazdów sekcji, jak i komitetów centralnych”. Zgodnie ze statutem KW MK zatwierdzał programy poszczególnych sekcji, miał wyłączne prawo zwoływania zwyczajnych, jak i nadzwyczajnych zjazdów kompartii, które to obowiązane były wypełniać wszystkie polecenia oraz dyrektywy władz Kominternu. Punkt 22 statutu dawał KW MK możliwość kierowania do poszczególnych sekcji swoich pełnomocników oraz instruktorów, w celach nadzoru wykonywania uchwał kongresów Kominternu, przy czym odpowiadali oni tylko i wyłącznie przed KW. Ponadto według zapisów statutowych – punkt 36 – kompartie miały być przygotowane do przejścia w każdej chwili do formuły pracy nielegalnej.

W lutym 1921 r., podczas II Konferencji Partyjnej KPRP podjęta została uchwała o przyjęciu tzw. 21 tez Zinowiewa-Apfelbauma, czyli wymogów przystąpienia oraz funkcjonowania organizacji komunistycznej w strukturach III Międzynarodówki Komunistycznej (III MK). Faktycznie, obok zapisów statutu Kominternu, były one zbiorem zasad określających zależność krajowych kompartii (tzw. sekcji, w tym KPRP-KPP) *via* Komintern od władarzy Kremla. Zinowiewowskie tezy zakładały:

- 1) całkowite podporządkowanie partii wszelkiej akcji agitacyjno-informacyjnej, programowi i uchwałom Kominternu, nadanie jej charakteru istotnie komunistycznego, wyrażającego się w propagowaniu dyktatury proletariatu, przy jednoczesnym zwalczaniu burżuazji „i jej wspólników – reformistów”,
- 2) bezwzględne usuwanie tychże reformistów oraz centrowców ze wszystkich stanowisk w ruchu robotniczym, a następnie zastępowanie ich „wypróbowanymi komunistami”,
- 3) równoległe tworzenie organizacji legalnych i nielegalnych, „które by w momencie decydującym dopomogły partii do spełnienia jej obowiązku wobec rewolucji”,
- 4) prowadzenie energicznej propagandy komunistycznej w wojsku,
- 5) organizowanie tożsamej akcji na wsi, propaganda komunistyczna na wsi,
- 6) walkę z „socjal-patriotyzmem” oraz „socjal-pacyfizmem”,
- 7) całkowite odrzucenie przez kompartie jakiegokolwiek koncepcji politycznej reprezentowanej przez siły centrowe i tym samym usilne wspieranie działań na rzecz jednolitej akcji komunistycznej,
- 8) prowadzenie akcji antykolonialnej,
- 9) zwalczanie „socjal-patriotów” w ruchu związkowym, przejmowanie kontroli nad istniejącymi związkami zawodowymi lub też tworzenie nowych grup komunistycznych,
- 10) prowadzenie „zaciętej walki” z Międzynarodówką Zawodową z siedzibą w Amsterdamie,
- 11) nadanie czysto komunistycznego charakteru swoim frakcjom parlamentarnym, m.in poprzez rugowanie z ich składu żywiołów ugodowych,
- 12) funkcjonowanie kompartii wg zasad demokratycznego centralizmu,
- 13) systematyczne oczyszczanie swoich szeregów z „żywiołów drobnomieszczańskich”,
- 14) bezapelacyjne wspieranie wszystkich republik sowieckich, przy jednoczesnym podejmowaniu wszelkich działań wobec „sił kontrrewolucyjnych”,
- 15) uzgadnianie własnych programów partyjnych z władzami III Międzynarodówki,
- 16) uznawanie i wykonywanie wszystkich uchwał kongresów Kominternu oraz postanowień Komitetu Wykonawczego Międzynarodówki,
- 17) wraz z przynależnością do MK przekształcenie się każdej kompartii w sekcję Kominternu,
- 18) obowiązek publikowania w prasie partyjnej wytycznych, odezw, w ogóle dokumentów

Kominternu,

19) zorganizowanie specjalnych kongresów partyjnych w celu przedstawienia działaczom krajowym warunków przynależności do międzynarodówki, jak również zapoznania ich z uchwałami jej II Kongresu,

20) dominację komunistów (przynajmniej 2/3 ogółu członków) w partiach pragnących przystąpić do Kominternu, a które nie były jeszcze w pełni skomunizowane,

21) wyrzucenie ze struktur organizacyjnych wszystkich, którzy kwestionują lub też odrzucają warunki i tezy uczestnictwa w międzynarodówce.

Zarówno zapisy statutowe, jak i kominternowskie rezolucje oraz przytoczone „tezy Zinowiewa” były formalnymi „ścieżkami” łączącymi kompartie z Międzynarodówką Komunistyczną. Poza nimi istniały znacznie istotniejsze, tajne powiązania z sowieckimi służbami specjalnymi. W konsekwencji czego w przypadku KPRP/KPP mamy do czynienia z działającą na ziemiach polskich organizacją kierowaną, kontrolowaną, finansowaną oraz instruowaną przez obce mocarstwo, *de facto* z sowiecką agenturą, która w sposób realny zagrażała niepodległości i trwałości Rzeczypospolitej. Tym samym każda służba dla Kominternu, wykonywanie jego wezwań i nakazów była działalnością na rzecz realizacji planów i zamierzeń polityki zagranicznej ZSRS.

Pochylając się nad dziejami KPRP/KPP, należy mieć na uwadze, że partie te, w ogóle „polscy” komuniści byli bardzo karni wobec swojej sowieckiej centrali decyzyjnej, czego dowodem był przebieg i finał walk frakcyjnych toczonych w łonie „polskiej” kompartii. Niemniej jednak najbardziej wyrazistym dowodem całkowitego podporządkowania Moskwie była postawa działaczy KPP po formalnym jej rozwiązaniu przez KW MK. Sowiecki terror, prowokacje sowieckich służb bezpieczeństwa, fizyczna likwidacja kierownictwa KPP i setek szeregowych działaczy partyjnych, którzy przebywali na terytorium ZSRS, nie zachwiały „wiarą” byłych kapecowców w państwo sowieckie i Stalina, czego dowodem było m.in. wykonanie nakazów Kominternu z 1939 r., wzywających komunistów do zachowania bierności wobec toczącej się wojny – określanej wówczas mianem burżuazyjnej i imperialistycznej. W praktyce oznaczało to uśpienie wzmożonej, a niekiedy jakiegokolwiek komunistycznej akcji antyniemieckiej na ziemiach polskich aż do wybuchu tzw. Wielkiej Wojny Ojczyźnianej – 22 czerwca 1941 r., która na nowo w imię sowieckiej racji stanu i doraźnych potrzeb Armii Czerwonej na froncie wschodnim zaktywizowała antyniemiecką działalność „polskich” komunistów w okupowanym kraju, w ZSRS oraz tzw. dąbrowszczaków na zachodzie Europy. Dla tych czynników Komintern nadal pozostawał centralnym ośrodkiem koordynującym ich aktywność polityczno-militarną...

dr Karol Sacewicz